

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

Measures of Prevention and Solution of Fraud Problems in Thailand's Agricultural Cooperatives

กัญญรัตน์ ชัยพัฒน์ (Kanyarat Saiphath)¹

จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ (Chintana Tansuwannond)²

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Student, the Doctoral Degree of Philosophy in Criminal, Justice Administration
and Society, Graduate School, Suan Dusit University

² อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Assistant Professor, the Doctoral Degree of Philosophy in Criminal, Justice Administration
and Society, Graduate School, Suan Dusit University

E-mail: king.kany.ks@gmail.com

Received: 26 August 2019

Revised: 5 October 2019

Accepted: 15 October 2019

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อค้นหาสภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หลังจากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐ ประธานกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 416 คน ตามสูตร Yamane (Yamane, 1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้จังหวัดและกลุ่ม

ประชากรเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

ผลการศึกษา พบว่า มาตรการป้องกันปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มี 4 มาตรการหลัก ได้แก่ 1) มาตรการสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) มาตรการสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ 3) มาตรการกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ ระเบียบและจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใส และ 4) มาตรการสร้างความร่วมมือในขบวนการสหกรณ์เพื่อป้องกันการทุจริต สำหรับมาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย มี 2 มาตรการหลัก ได้แก่ 1) มาตรการดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามกระบวนการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด และ 2) มาตรการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการทุจริต ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย และวางระบบหรือพัฒนาระบบการกำกับดูแลสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: สหกรณ์การเกษตร, ปัญหาการทุจริต, มาตรการป้องกันและแก้ไข

Abstract

The main objective of this study was to propose the measures in preventing and solving fraud problems of agricultural cooperatives in Thailand by using mixed methodology. The study started with the qualitative research conducted by using in-depth interviews with key informants to find the causes of problem conditions and ways of preventing and solving fraud problems of agricultural cooperatives in Thailand. Data analysis was performed by using the content analysis. Subsequently, the results of the content analysis were used as a guideline for creating questionnaires for the quantitative research. Data were collected from 416 samples of cooperative inspectors, public cooperative auditors and the president of cooperative member group, by using the Yamane formula (Yamane, 1973). The errors were determined to be of 5 percent. The stratified random sampling was performed by using the provinces and the samples group as the criteria in the classification for the Exploratory Factor Analysis (EFA)

It was found from the results of the study that there were 4 key preventive measures against problems that were found in Thailand's agricultural cooperatives, which included 1) the measure in building and developing an effective promoting, supporting and supervising system for the cooperatives, 2) the measure in creating efficient system for the supervision and internal audit of cooperatives, 3) the measure in specifying the policies, laws, regulations, and ethics for transparent operations; and 4) the measure in boosting cooperation

among the cooperative movements to prevent fraud from happening. Aside from these, there were 2 main measures in solving the problem of fraud in the agricultural cooperatives in Thailand as follows: 1) the measure in dealing with offenders under the strict legal procedures; and 2) the measure in remedying the victims and relieving the severity of fraud problems. However, the concerned parties could also apply this for the policy making and could establish a system or develop an effective supervising system for agricultural cooperatives further.

Keywords: Agricultural cooperatives, Fraud problems, Measures of prevention and solution of fraud problems

บทนำ

ประเทศไทยนำแนวคิดการสหกรณ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและความยากจนในหมู่ประชาชนที่มีความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มนำมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2459 และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับสหกรณ์เป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในทุกฉบับที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังมีการจัดให้มีกฎหมายสหกรณ์ กองทุนพัฒนาสหกรณ์ และหน่วยงานรัฐในการทำหน้าที่แนะนำส่งเสริม กำกับดูแล และตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการสหกรณ์อีกด้วย

จากการให้ความสำคัญของรัฐบาลไทยต่อระบบสหกรณ์ ส่งผลให้การจัดตั้งสหกรณ์ในประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการจัดตั้งสหกรณ์แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) สหกรณ์ภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง และสหกรณ์นิคม และ 2) สหกรณ์นอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ประเทศไทยมีสหกรณ์ (ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์) ที่มีสถานะยังไม่เริ่มดำเนินการ และดำเนินการ (Active) จำนวน 6,757 แห่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 11,636,166 คน มีปริมาณธุรกิจปี 2561 (กันยายน 2560 - สิงหาคม 2561) เท่ากับ 2,187,606.37 ล้านบาท (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2561) โดยสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งแตกต่างกัน กล่าวคือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์บริการจะมีการรวมตัวเพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ แต่สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการออมและให้บริการทางการเงินแก่สมาชิก

สืบเนื่องจากการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องของสหกรณ์ในประเทศไทยประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สิ่งที่ยกยวดตามมาด้วย คือ ปัญหาการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยเฉพาะ

ปัญหาอันเกิดจากการทุจริต โดยในระยะเวลาที่ผ่านมา ปัญหาการทุจริตของสหกรณ์ในประเทศไทยยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสหกรณ์การเกษตรเป็นหนึ่งในประเภทสหกรณ์ที่กำลังประสบปัญหาการทุจริตและพบข้อบกพร่องจากการดำเนินงาน ทั้งนี้ จากข้อมูลจำนวนสหกรณ์และมูลค่าความเสียหายคงเหลือ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 จำแนกตามประเภทข้อบกพร่องและประเภทสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2561) พบว่า สหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ที่มีข้อบกพร่องในการดำเนินงานคงเหลือมากที่สุดในเชิงจำนวนสหกรณ์ โดยพบสหกรณ์การเกษตรที่มีข้อบกพร่องที่เกิดจากการทุจริต จำนวน 14 แห่ง มูลค่าความเสียหายคงเหลือ เท่ากับ 457.74 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีสหกรณ์การเกษตรอีก 124 แห่ง (สหกรณ์บางแห่งมีข้อบกพร่องมากกว่า 1 ประเภท) ที่มีข้อบกพร่องในการดำเนินงานประเภทข้อบกพร่องทางบัญชี ข้อบกพร่องทางการเงิน ดำเนินการนอกกรอบวัตถุประสงค์ และมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งมีมูลค่ารวม 1,057.64 ล้านบาท และจากการประสานขอข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตรวจการสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ปรากฏว่า ข้อมูลข้างต้น เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เผยแพร่เฉพาะข้อมูลของสหกรณ์การเกษตรที่ยังอยู่ระหว่างการแก้ไข แต่ในข้อเท็จจริงยังมีสหกรณ์อีก 93 แห่ง มูลค่าความเสียหาย 679.37 ล้านบาท ที่ปัญหาการทุจริตได้ถูกแก้ไข โดยการฟ้องคดีและ/หรือมีผู้รับผิดชอบแล้ว แต่อยู่ระหว่างการชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ยังต้องติดตามอยู่เช่นกัน

จากการที่สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะยากจน อีกทั้งกำไรจากการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรแต่ละแห่งก็มีจำนวนน้อย การเกิดปัญหาการทุจริตขึ้นภายในสหกรณ์ไม่ว่าจะมีมูลค่าความเสียหายมากน้อยเพียงใด ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จนบางแห่งอาจไม่สามารถจ่ายปันผลและเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกได้ ดังนั้น จึงเป็นการสมควร ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องให้ความสำคัญในการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมาตรการ เพื่อป้องกันและแก้ไขข้อบกพร่องประเภทการทุจริต เพราะหากปัญหาเหล่านี้ลุกลามมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจระดับประเทศในอนาคต ย่อมมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศไทย เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

ด้วยเหตุผลความจำเป็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการวิจัย เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย เพื่อนำเสนอผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลหรือแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย และวางระบบหรือพัฒนาระบบการกำกับดูแลสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนะมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ พบว่า การทุจริต เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง ทั้งนี้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้หลายท่าน แต่ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป คือ นิยามของ Sutherland (Sutherland, 1961) ที่กล่าวว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีฐานะน่าเชื่อถือ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานของเขาเหล่านั้นเป็นช่องทางในการกระทำความผิด และความผิดดังกล่าว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงธุรกิจ ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ ลักษณะการกระทำความผิดจะสังเกตได้ยากและมักจะไม่ใช่วิธีที่รุนแรง นอกจากนี้ ยังอาศัยเทคนิคสำหรับการกระทำความผิดที่แตกต่างจากอาชญากรรมธรรมดา ทำให้ยากต่อการจับกุม สำหรับนิยามของการทุจริตนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ หลายท่านเช่นกัน (อุษณา ภัทรมนตรี, 2558) เช่น สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทยสหรัฐอเมริกา (The Institute of Internal Auditor: IIA) ได้ให้ความหมายว่า การทุจริต หมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น การฉ้อฉล หลอกลวง ปกปิด หรือละเมิด โดยผู้ทำมีเจตนาปราศจากการข่มขู่บังคับ หรือมีเหตุบีบบังคับจากผู้อื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน ทรัพย์สิน หรือบริการ หรือเพื่อไม่ต้องจ่ายเงินหรือค่าตอบแทน หรือเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนตน ผู้อื่น หรือเพื่อธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีสมาคมผู้ตรวจสอบการทุจริตแห่งประเทศไทย (Association of Certified Fraud Examiners: ACFE) ให้ความหมายว่า การทุจริต หมายถึง การที่ผู้ละเมิดหน้าที่ความรับผิดชอบในองค์กร เพื่อประโยชน์ทางการเงินทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้องค์การเสียสินทรัพย์ รายได้และทุนสำรอง

สำหรับประเทศไทย “ทุจริต” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(1) หมายถึง เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และ “ทุจริตต่อหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 หมายถึง การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่ง หรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และ “โดยทุจริต” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 แสดงถึงมูลเหตุจูงใจให้บุคคลกระทำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

การกระทำ หมายถึง การกระทำที่มีความผิดตามกฎหมาย เช่น การลัก ยักยอก นื้อโกงและปลอมแปลงเอกสาร การทำเอกสารเท็จ และรวมถึงการละเว้นการกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย

ในส่วนของการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แบ่งเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีป้องกันอาชญากรรม และส่วนที่สองเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าทำอย่างไรจึงจะป้องกันการเกิดปัญหาการทุจริตได้ และเมื่อเกิดปัญหาแล้ว ควรมีมาตรการแก้ไขอย่างไร โดยทฤษฎีป้องกันหรือการยับยั้งข่มขู่ (Deterrence Theory) ถือเป็นหัวใจสำคัญของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมโดยเฉพาะการลดโอกาสในการทำความผิดของอาชญากร แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้มองว่า อาชญากรจะเป็นคนที่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย ซึ่งหากมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและการลงโทษที่รุนแรง รวดเร็วและแน่นอน มาบังคับใช้ สามารถป้องกันมิให้บุคคลทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมได้ เพราะเห็นว่าโดยพื้นฐานตามธรรมชาติของมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐก่อนที่จะตัดสินใจก่ออาชญากรรมจะต้องมีกระบวนการตัดสินใจว่าจะก่ออาชญากรรมหรือไม่ ดังนั้น เนื้อหาสาระของทฤษฎีป้องกันจึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจของบุคคลว่าจะประกอบอาชญากรรมหรือไม่ หากคำนวณถึงโทษและโอกาสที่จะถูกจับสูงก็จะไม่เลือกที่จะก่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตาม การป้องกันแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ (พรชัย ชันดี, 2553) ได้แก่ “การป้องกันทั่วไป” (General Deterrence) และ “การป้องกันเฉพาะ” (Special Deterrence) การป้องกันทั่วไป หมายถึง การใช้อิทธิพลของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้เกรงกลัวและไม่กล้าที่จะประกอบอาชญากรรมเพราะ กลัวถูกจับและกลัวถูกลงโทษที่รุนแรง ส่วนการป้องกันเฉพาะ หมายถึง การใช้อิทธิพลของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้บุคคลที่เคยถูกลงโทษมาแล้วไม่ประกอบอาชญากรรมอีก เพราะเกรงกลัวการถูกลงโทษซ้ำ ในขณะที่ สุดสงวน สุธีสร (2554) กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมว่า ในการป้องกันอาชญากรรมต้องมีการพิจารณาในการปฏิบัติ 3 ประการ คือ 1) หลักการด้านความเสียดต่อการถูกลงโทษ (Punitive-threat of Punishment) 2) หลักการแก้ไขตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมในชุมชน (Corrective) และ 3) หลักการมุ่งจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม สำหรับแนวทางการป้องกันอาชญากรรมสามารถทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ด้านข่าวสาร ด้านการให้ความช่วยเหลือประชาชน และ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

ส่วนที่สองเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม จูฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2551) ให้ความหมาย เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims) หมายถึง บุคคล หรือคณะบุคคลที่ได้รับอันตรายหรือ ได้รับเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ ตลอดจนทรัพย์สินที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรมนั้น เช่น การถูกฆ่า ถูกข่มขืน ถูกลักทรัพย์ หรือถูกปล้นทรัพย์ เป็นต้น ส่วนสุดสงวน สุธีสร (2543) ได้ให้ความหมาย “เหยื่อ” หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหาย ความสูญเสีย ความลำบากเดือดร้อนจากการกระทำต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกิดจากคนหรือธรรมชาติได้ เช่น เหยื่อจากอุบัติเหตุ จากภัยธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บหรือจากภัยสงคราม การเมือง

การปกครอง เป็นต้น ทั้งนี้ ในการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม สิริพันธ์ พลรบ (2555) ได้กล่าวเกี่ยวกับระบบของการเยียวยาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม ไว้ดังนี้

1) การชดเชยโดยผู้กระทำผิด (Restitution) เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาและมีบุคคลได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นผู้ที่ควรจะต้องเป็นผู้ชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงย่อม ได้แก่ ผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ดังนั้น ผู้เสียหายจึงสามารถฟ้องคดีแพ่ง (Civil Litigation หรือ Civil Suits) เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน (Damages) เอาจากผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนโดยตรง หรือชดเชยแก่ผู้เสียหายด้วยวิธีอื่น เช่น การขอขมาหรือการสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันต่อไปในสังคมได้อย่างสงบสุข

2) การจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) แม้ว่าโดยหลักแล้ว ผู้กระทำความผิดสมควรเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการกระทำความผิดของตน อย่างไรก็ตาม ได้มีแนวความคิดที่ว่าในบางกรณีรัฐเองก็มีความบกพร่องในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองหรือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดีอาญาบางประเทศจึงมีกฎหมายเพื่อจ่ายค่าชดเชยความเสียหาย (Compensation) ให้แก่ผู้เสียหายด้วย ส่วนจะจ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใดหรือจ่ายในกรณีใดบ้าง ขึ้นอยู่กับนโยบายและสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เพื่อค้นหาสภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 4 กลุ่ม จำนวน 29 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย/ ข้อบังคับ/ ระเบียบ/ คำแนะนำ เพื่อการแนะนำ ส่งเสริม กำกับดูแล และสอบบัญชีสหกรณ์ กลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจพบและการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในระดับพื้นที่ กลุ่มที่ 3 ผู้แทนในขบวนการสหกรณ์ และกลุ่มที่ 4 ผู้มีองค์ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ/ สถาบันการเงิน/ องค์กรธุรกิจ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเฉพาะหรือมีเงื่อนไขตามที่กำหนด เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ต้องเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ตรงอยู่ในเหตุการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา หลังจากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐ ประธานกลุ่มสมาชิก

สหกรณ์การเกษตร ใน 15 จังหวัด ที่มีทั้งสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติในช่วงปี พ.ศ. 2517-2561 และสหกรณ์การเกษตรที่เกิดปัญหาการทุจริตแต่ยังมีมูลค่าความเสียหายคงเหลือ ณ 31 ธันวาคม 2560 ได้แก่ กาญจนบุรี กำแพงเพชร ฉะเชิงเทรา ชัยนาท เชียงราย เชียงใหม่ นครราชสีมา น่าน พัทลุง เพชรบุรี ลำปาง ลำพูน สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุดรดิตถ์ จำนวน 416 คน ตามสูตร Yamane (Yamane, 1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดและกลุ่มประชากรเป็นเกณฑ์ในการแบ่งและใช้การ กำหนดโควตา (Quota Sampling) กำหนดตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่ม

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีคำถามครอบคลุมในเรื่องสภาพปัญหา สาเหตุและ แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเชิง คุณภาพ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความ เทียบตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ ใช้ สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ ของข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลที่ได้มา จากแหล่งต่าง ๆ ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ชื่อว่า “มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย” ผู้วิจัยให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเทียบตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาค่าความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item- Objective Congruence: IOC) และคัดเลือก คำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป โดยได้ข้อคำถามเกี่ยวกับมาตรการป้องกันฯ จำนวน 32 ข้อคำถาม และ ข้อคำถามเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขฯ จำนวน 18 ข้อคำถาม รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขความเหมาะสมของภาษา แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อ นำมาหาค่าอำนาจจำแนกโดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับ คะแนนรวม (Item-Total Correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คัดเลือกเอาไว้เฉพาะข้อที่มีค่า $r \geq 0.20$ และ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น สำหรับข้อคำถามเกี่ยวกับมาตรการป้องกันฯ เท่ากับ 0.96 และค่าความเชื่อมั่นสำหรับข้อคำถามเกี่ยวกับ มาตรการแก้ไขฯ เท่ากับ 0.96

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือ การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ชนิดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธี แวริแมกซ์

(Varimax Method) พิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า 0.30 (Hair, Black & Babin, 2010)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 สภาพปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย/ข้อบังคับ/ระเบียบ/คำแนะนำ เพื่อการแนะนำ ส่งเสริม กำกับ ดูแลและสอบบัญชีสหกรณ์ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจพบและการแก้ไขปัญหาการทุจริตของ สหกรณ์การเกษตรในระดับพื้นที่ และกลุ่มผู้แทนในขบวนการสหกรณ์ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในสหกรณ์การเกษตร พบว่า ลักษณะหรือรูปแบบการทุจริตที่เกิดขึ้นในสหกรณ์การเกษตร โดยส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมการกระทำผิดที่เข้าข่ายกฎหมายอาญาในฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ การขโมยทรัพย์สิน การลักทรัพย์ การฉ้อโกง และฐานความผิดเกี่ยวกับเอกสารและการใช้เอกสารปลอม โดยการทุจริตทุกรูปแบบ ผู้กระทำผิดหลักเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในสหกรณ์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหาร (ประธาน และ/ หรือ กรรมการ) หรือฝ่ายจัดการ (ผู้จัดการ และ/ หรือ พนักงาน) โดยบางกรณีฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายจัดการได้กระทำผิดเพียงฝ่ายเดียว บางกรณีร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย และบางกรณีอาจร่วมกับสมาชิกและ/ หรือบุคคลอื่นนอกสหกรณ์บ้าง แต่ก็มีกรณีน้อยมาก สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่เข้าข่าย ทุจริตนั้น ผู้เสียหาย คือ สหกรณ์การเกษตร (นิติบุคคล) และ/ หรือสมาชิก และ/ หรือผู้มีส่วนได้เสีย ภายนอกสหกรณ์ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดตามฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและฐาน ความผิดเกี่ยวกับเอกสารและการใช้เอกสารปลอม เช่น สูญเสียเงิน สูญเสียสินค้า สูญเสียทรัพย์สินอื่น ๆ เป็นต้น แต่หากเป็นความเสียหายที่รุนแรง จนกระทบถึงสภาพคล่องทางการเงิน หรือเป็นเหตุให้นายทะเบียนสหกรณ์ สั่งให้สหกรณ์หยุดดำเนินกิจการ ความเสียหายก็จะลุกลามไปยังเหยื่อการทุจริตกลุ่มอื่น ๆ เช่น สมาชิก สหกรณ์ เจ้าหนี้ (เช่น สถาบันการเงิน คู่ค้า สหกรณ์อื่นที่นำเงินมาฝาก) และบุคคลภายนอกที่มาทำธุรกิจ เช่น ขายสินค้าให้กับสหกรณ์ (ขายน้ำมันดิบ ขายนํ้ายาง ขายปาล์ม เป็นต้น) ทั้งนี้ พฤติกรรมการทุจริตที่เกิดขึ้นใน สหกรณ์การเกษตรจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน และการกระทำผิด 1 กรณี อาจเข้าข่ายความผิดได้หลายอย่าง โดยพฤติกรรมการทุจริตมีโอกาสดังกล่าวได้ในทุกธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร ประกอบด้วย ธุรกิจให้เงินกู้ ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวม นอกจากนั้นยังเกิดขึ้นในการบริหารจัดการ ในสำนักงานด้วย ได้แก่ การทุจริตเกี่ยวกับเงินฝากของสหกรณ์ การทุจริตเกี่ยวกับเงินสด การนำเงินไปใช้ ประโยชน์ส่วนตัวแล้วบันทึกบัญชีเป็นเงินสำรอง และการนำทรัพย์สินของสหกรณ์ไปขายโดยมิชอบ ทั้งนี้ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิดในสหกรณ์การเกษตร 2 ปัจจัยหลัก ๆ คือ 1) ตัวบุคคล ซึ่งเห็นประโยชน์

ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และ 2) ระบบบริหารและควบคุมที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่เหมาะสมรัดกุม จึงเปิดโอกาสให้ผู้กระทำได้สามารถกระทำทุจริตได้ง่าย โดยเฉพาะไม่มีระบบตรวจสอบที่ดี รวมทั้งความไว้วางใจเชื่อใจกันของคณะกรรมการดำเนินการต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือผู้จัดการ ทำให้ขาดความระมัดระวังในการควบคุมดูแลกิจการ

ส่วนที่ 2 มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

2.1 มาตรการป้องกันการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

จากการสำรวจความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 416 คน เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) สามารถจัดองค์ประกอบ (จัดกลุ่มตัวแปร) ได้ 4 องค์ประกอบ ตามปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปองค์ประกอบมาตรการป้องกันการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

องค์ประกอบ ที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวนรวม
1	มาตรการสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ	11 ตัวแปร (มาตรการย่อย)	13.343	24.385
2	มาตรการสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ	7 ตัวแปร (มาตรการย่อย)	2.094	16.128
3	มาตรการกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ ระเบียบและจรรยาบรรณเพื่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใส	5 ตัวแปร (มาตรการย่อย)	1.668	14.704
4	มาตรการสร้างความร่วมมือในขบวนการสหกรณ์เพื่อการป้องกันการทุจริต	4 ตัวแปร (มาตรการย่อย)	1.146	12.378

โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถนำเสนอเป็นมาตรการป้องกันการเกิดปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ในลักษณะมาตรการหลักและมาตรการย่อย ตามที่ปรากฏในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 มาตรการป้องกันการเกิดปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

มาตรการหลัก	มาตรการย่อย
1. มาตรการสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ	1.1 หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงต่อบุคลากรสหกรณ์ที่เป็นผู้กระทำความผิดและผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบและกฎหมายอื่น ๆ
	1.2 พัฒนาศูนย์กลางภาครัฐให้มีความเชี่ยวชาญในการกำกับดูแล รวมทั้ง การวิเคราะห์สาเหตุและลักษณะการทุจริตตามหลักวิชาการและกรณีตัวอย่าง เพื่อให้มีองค์ความรู้ในการแนะนำการป้องกันการทุจริตแก่สหกรณ์ได้อย่างครอบคลุม
	1.3 สร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ระบบ IT) เชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล เพื่อให้สหกรณ์รายงานข้อมูล พร้อมมีสัญญาณเตือนภัยเพื่อเจ้าหน้าที่จะได้เข้าตรวจสอบได้ทันเวลา
	1.4 สร้างเครือข่ายหน่วยงานรัฐและขบวนการสหกรณ์เพื่อร่วมกันต่อต้านการทุจริตในสหกรณ์
	1.5 ประเมินและจัดระดับความเสี่ยงในการเกิดปัญหาการทุจริตของสหกรณ์แต่ละแห่ง แล้วจัดทำแนวทางป้องกันที่เหมาะสมสำหรับสหกรณ์แต่ละระดับ
	1.6 ให้สหกรณ์จัดทำขั้นตอนการให้บริการสมาชิก ตลอดจนสิ่งที่สมาชิกควรทำ (เช่น การเรียกเก็บใบเสร็จทุกครั้งเมื่อจ่ายเงิน เป็นต้น) และสิ่งที่ไม่ควรทำ (เช่น ไม่ควรลงลายมือชื่อรับเงินกู้ล่วงหน้า ไม่ควรฝากสมุดบัญชีเงินกู้ไว้ที่สหกรณ์ เป็นต้น) แล้วติดประกาศไว้ในที่ทำการสหกรณ์ในที่ที่สมาชิกสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน
	1.7 ส่งเสริมให้สหกรณ์มีแผนกให้คำปรึกษา/แผนกสอบสวนเอกสารไว้คอยให้บริการสมาชิกในระหว่างการทำธุรกรรมต่าง ๆ กับสหกรณ์ เช่น การกู้เงิน การฝากเงิน การนำผลผลิตมาจำหน่าย
	1.8 ส่งเสริมให้คณะกรรมการฯ ฝ่ายจัดการ และสมาชิกสหกรณ์ ได้รับความรู้ที่ถูกต้องในการบริหารจัดการสหกรณ์และในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ในสหกรณ์
	1.9 ส่งเสริมให้สหกรณ์สร้างระบบป้องกัน เช่น การติดกล้องวงจรปิด การใช้ตู้เซฟนิรภัย การกำหนด เวลาเปิด-ปิดสำนักงานที่ชัดเจน เป็นต้น
	1.10 สื่อมวลชน/ประชาชน แจ้งเบาะแสการดำเนินงาน/การให้บริการที่ไม่โปร่งใส หรือการดำเนินงานที่ส่อในทางทุจริตของฝ่ายคณะกรรมการฯ และฝ่ายจัดการแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบ
	1.11 สถาบันการศึกษาควรสนับสนุนให้มีการศึกษาและเผยแพร่ผลงานวิชาการเกี่ยวกับแนวทางป้องกันปัญหาการทุจริตในสหกรณ์อย่างแพร่หลาย

มาตรการหลัก	มาตรการย่อย
2. มาตรการสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ	2.1 สหกรณ์แจ้งข้อมูลข่าวสารของสหกรณ์และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกให้สมาชิกรับรู้อย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ กลุ่มไลน์ จดหมายข่าว บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น
	2.2 สหกรณ์ส่งเสริม (เช่น อบรม แจกเอกสาร เป็นต้น) ให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการกำกับดูแลและตรวจสอบกิจการ เพื่อการเลือกผู้ตรวจสอบกิจการที่มีความรู้ความสามารถเป็นตัวแทนในการกำกับการทำงานของคณะกรรมการฯ และฝ่ายจัดการ
	2.3 กำหนดให้สหกรณ์มีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่ง (เพิ่มจากคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบระเบียบ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการฯ จัดทำขึ้น ก่อนการประกาศถือใช้
	2.4 สหกรณ์จัดให้มีผู้ตรวจสอบภายใน (มิใช่ผู้ตรวจสอบกิจการ) เพื่อช่วยคณะกรรมการฯ ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการ
	2.5 สหกรณ์นำระบบไอที (IT) มาใช้ในสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกตรวจสอบการทำธุรกรรมกับสหกรณ์ได้ด้วยตนเอง เช่น ตรวจสอบจำนวนหุ้น เงินฝาก เงินกู้ ภาระค้ำประกัน เป็นต้น โดยสามารถตรวจสอบได้แบบทันที ในทุกที่ทุกเวลา (เช่น ตรวจสอบผ่านโทรศัพท์มือถือ)
	2.6 สหกรณ์นำระบบไอที (IT) มาใช้ในสหกรณ์ เพื่อให้คณะกรรมการฯ สามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายจัดการได้ทุกวันในทุกสถานที่ เช่น การให้เงินกู้ การรับฝากเงิน การรวบรวมผลผลิต เป็นต้น
	2.7 สหกรณ์ส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ และฝ่ายจัดการ
3. มาตรการกำหนดนโยบายข้อบังคับ ระเบียบและจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใส	3.1 สหกรณ์กำหนดนโยบายเรื่องการป้องกันการทุจริตในสหกรณ์
	3.2 สหกรณ์จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์เป็นระบบและต่อเนื่อง
	3.3 สหกรณ์จัดทำแนวทางในการปฏิบัติงาน ตามหลักการควบคุมภายในที่ดี เช่น การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างบุคคล การมีทะเบียนคุมใบเสร็จ เป็นต้น พร้อมกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักการควบคุมภายในที่ดี
	3.4 สหกรณ์กำหนดข้อปฏิบัติทางด้านจริยธรรมเป็นลายลักษณ์อักษรให้บุคลากรของสหกรณ์ (สมาชิก คณะกรรมการฯ และฝ่ายจัดการ) ถือปฏิบัติ
	3.5 สหกรณ์จัดให้มีช่องทางรับแจ้งเบาะแสการดำเนินงาน/การให้บริการที่ไม่โปร่งใสหรือการดำเนินงานที่ส่อในทางทุจริตของฝ่ายคณะกรรมการฯ และฝ่ายจัดการ

มาตรการหลัก	มาตรการย่อย
4. มาตรการสร้างความร่วมมือในขบวนการสหกรณ์เพื่อการป้องกันการทุจริต	4.1 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับ ประเทศ กำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบ เพิ่มเติมจากคณะกรรมการ บริหาร คณะกรรมการ ส่งเสริม และคณะกรรมการพัฒนา เพื่อสนับสนุนการกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสำหรับ สหกรณ์สมาชิก
	4.2 สันนิบาตสหกรณ์ฯ และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรฯ มุ่งเน้นการอบรมให้ความรู้แก่ สหกรณ์สมาชิกและสมาชิกของสหกรณ์ เกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการ หรือลักษณะการทุจริตที่เกิดขึ้น แล้วในสหกรณ์ต่าง ๆ
	4.3 ขบวนการสหกรณ์ร่วมกันจัดตั้งกองทุนคุ้มครองเงินฝากของสมาชิกสหกรณ์ใน ระดับประเทศ
	4.4 ขบวนการสหกรณ์ร่วมกันกำหนดนโยบายไม่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือ ติดต่อกับธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ดำเนินการตามแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดี

2.2 มาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

จากการสำรวจความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 416 คน เมื่อวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ องค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) สามารถจัดองค์ประกอบ (จัดกลุ่มตัวแปร) ได้ 2 องค์ประกอบ รวมทั้งหมด 18 ตัวแปร ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 มาตรการแก้ไขปัญหการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

องค์ประกอบ ที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	ค่าไอเกน	ร้อยละของความ แปรปรวนรวม
1	มาตรการดำเนินการกับผู้กระทำผิดตาม กระบวนการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด	10 ตัวแปร (มาตรการย่อย)	10.760	37.098
2	มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทา ความรุนแรงของปัญหาการทุจริต	8 ตัวแปร (มาตรการย่อย)	1.834	32.870

โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถนำเสนอเป็นมาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์ การเกษตรในประเทศไทย ในลักษณะมาตรการหลักและมาตรการย่อย ตามที่ปรากฏในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 มาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

มาตรการหลัก	มาตรการย่อย
1. มาตรการดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามกระบวนการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด	1.1 นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยทันทีเมื่อตรวจพบ/ได้รับเบาะแสการทุจริตของสหกรณ์ เพื่อหาผู้กระทำความผิดและชดเชยค่าเสียหายคืนสหกรณ์โดยเร็ว
	1.2 กรณีเกิดการทุจริตในสหกรณ์ โดยสหกรณ์เป็นผู้ได้รับความเสียหาย หากสหกรณ์ไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนายทะเบียนสหกรณ์ควรฟ้องคดีแทนสหกรณ์โดยเร็ว
	1.3 หากปัญหาการทุจริตเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการฯ นายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้คณะกรรมการฯ หยุดปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว แล้วแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาการทุจริตจนแล้วเสร็จ
	1.4 หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ ประสานงานกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางทางการเงินของผู้กระทำผิด
	1.5 สหกรณ์ตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบข้อเท็จจริงทันที เมื่อมีข้อบกพร่องหรือเบาะแสการทุจริต
	1.6 สหกรณ์ฟ้องดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดภายในกำหนดเวลาจนถึงที่สุด ไม่ใช่ยุติเมื่อผู้กระทำผิดยอมชดเชยค่าเสียหาย
	1.7 หากผู้เสียหายเป็นสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์ต้องดำเนินการเยียวยาความเสียหายพร้อมกับการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเพื่อให้ชดเชยต่อไป
	1.8 หากผู้เสียหายเป็นสหกรณ์ สหกรณ์ต้องเร่งดำเนินการจัดทำแผนฟื้นฟูโดยทันทีเพื่อการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง สร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
	1.9 สหกรณ์ต้องชี้แจงให้สมาชิกทราบเมื่อเกิดปัญหาการทุจริต และแจ้งความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาจนกว่าจะแล้วเสร็จ
	1.10 สหกรณ์จัดให้มีการชี้แจงหรือสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ สร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
2. มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการทุจริต	2.1 หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ ร่วมกับสันนิบาตสหกรณ์ฯ และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรฯ ในการจัดทำขั้นตอนการแก้ไขปัญหาการทุจริตและการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการทุจริตของสหกรณ์อย่างเป็นระบบ และดำเนินการร่วมกัน
	2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดให้มีการชี้แจงหรือสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยทันที เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

มาตรการหลัก	มาตรการย่อย
	2.3 หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ ควรให้การสนับสนุนเงินทุนหรือประสานแหล่งเงินทุน หรือแนะนำช่องทางเข้าถึงแหล่งทุน เพื่อให้สหกรณ์มีเงินทุนในการขยายกิจการ สหกรณ์ มิให้ต้องหยุดชะงักหรือได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น
	2.4 สันนิบาตสหกรณ์ฯ/ ขุมนุมสหกรณ์การเกษตรฯ ให้การช่วยเหลือสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ที่ประสบปัญหาการทุจริต ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เช่น ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย
	2.5 สันนิบาตสหกรณ์ฯ/ขุมนุมสหกรณ์การเกษตรฯ ให้การช่วยเหลือ แนะนำ ประสานแหล่งทุน เพื่อช่วยเหลือสหกรณ์ที่เกิดปัญหาการทุจริต
	2.6 สันนิบาตสหกรณ์/ขุมนุมสหกรณ์การเกษตร ให้การช่วยเหลือ แนะนำ หรือร่วม ในการช่วยเหลือสหกรณ์ที่เกิดปัญหาการทุจริต โดยการสร้างทีมงานที่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการไว้คอยให้บริการ
	2.7 เมื่อเกิดข่าวการทุจริตในวงการสหกรณ์ สหกรณ์ทั่วประเทศช่วยกันสื่อสารข้อเท็จจริงและแนวทางแก้ไขที่หน่วยงานภาครัฐและสหกรณ์ร่วมกันดำเนินการต่อสมาชิกในสหกรณ์ของตนเองหรือประชาชนทั่วไป
	2.8 ผู้สื่อข่าวนำเสนอข่าวการทุจริตในสหกรณ์ พร้อมแนวทางแก้ไขปัญหานั้น หน่วยงานภาครัฐและสหกรณ์ร่วมกันดำเนินการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบสหกรณ์

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมการกระทำผิดที่เข้าข่ายกฎหมายอาญาในฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ การขโมยออกทรัพย์สิน การลักทรัพย์ การฉ้อโกง และฐานความผิดเกี่ยวกับเอกสารและการใช้เอกสารปลอม โดยปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเกิดปัญหาการทุจริตคือ ตัวบุคคลที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้ง สหกรณ์มีระบบงานและการควบคุมที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ พฤติกรรมการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในสหกรณ์การเกษตรดังที่กล่าวมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกองค์กรธุรกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Coleman James William (2006) ที่พบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของอาชญากรรมคอปกขาวเป็นผลมาจากการบรรจบของแรงจูงใจ และโอกาสที่เหมาะสม โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจที่มีลักษณะของการจัดตั้งองค์กรที่มีการแบ่งหุ้นและเลือกผู้แทนมาบริหารจัดการ และผลการศึกษาของ Berle & Means (1932) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งแยกความเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นและผู้บริหารที่มีอำนาจในการควบคุม (The Separation of Ownership

and Control) ในบรรษัทขนาดใหญ่ ที่พบว่า จำนวนผู้ถือหุ้นยิ่งกระจายมากขึ้นเท่าไร จะยิ่งลดอำนาจการควบคุมในฐานะเจ้าของมากขึ้นเท่านั้น และอำนาจในการควบคุมตัดสินใจจะไปอยู่ที่ผู้บริหาร นอกจากนี้ การกระจายผู้ถือหุ้น ยังลดแรงจูงใจและความสามารถของผู้ถือหุ้นในการเข้าถึงข้อมูลและการติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการสำรวจอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการทุจริตในประเทศไทย ประจำปี 2561 ของบริษัทตรวจสอบบัญชี Ricewaterhouse Coopers สาขาประเทศไทย ที่พบว่า เกือบครึ่งหนึ่ง หรือ 48% ของบริษัทในประเทศไทยตกเป็นเหยื่อการทุจริตและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยประเภทการทุจริตที่พบมากที่สุด คือ การชักยอกทรัพย์สินและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Global Fraud Report (2010) ได้นำเสนอผลการสำรวจความเห็นของผู้บริหารระดับสูงในสถานประกอบการจำนวน 729 รายทั่วโลก พบว่า ร้อยละ 85 ของผู้บริหารที่ได้สัมภาษณ์ระบุว่าบริษัทมีการทุจริตหรือนื้อโกงอย่างน้อยหนึ่งครั้งในรอบสามปีที่ผ่านมา สำหรับในส่วนของสหกรณ์ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิลาพร ไชยสวัสดิ์ และญาดา กาศยปนนท์ (2559) ที่พบว่า ผู้บริหารสหกรณ์มีการกระทำ ความผิดฐานชักยอกและนื้อโกง และผลการวิจัยของรุจิพัชร กิตติวิวัฒน์พงศ์ และกนกรัตน์ ยศไกร (2559) ที่พบว่า ความเป็นไปได้ในการเกิดคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่น เนื่องจากปัจจัยภายใน คือ ระบบงานและบุคลากร ทั้งพฤติกรรม ค่านิยม อุดมการณ์และ จริยธรรม และปัจจัยภายนอกที่ประกอบด้วย การตรวจสอบ การกำกับดูแล เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและกฎหมาย

สำหรับมาตรการป้องกันปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ทั้ง 4 มาตรการหลัก ได้แก่ 1) มาตรการสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) มาตรการสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ 3) มาตรการกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ ระเบียบและจรรยาบรรณเพื่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใส และ 4) มาตรการสร้างความร่วมมือในขบวนการสหกรณ์เพื่อการป้องกันการทุจริต จะเห็นว่า มาตรการทั้ง 4 มาตรการ มีความครอบคลุมทั้ง 3 ส่วน ตามทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม คือ มาตรการที่ 2 และ 3 เป็นมาตรการเพื่อการป้องกันตัวเองของสหกรณ์การเกษตร (ตัวเหยื่อ) ในขณะที่มาตรการที่ 1 เป็นการป้องกันโดยหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจในการกำกับดูแล และมาตรการที่ 4 เป็นการป้องกันโดยสภาพแวดล้อมหรือการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ทั้งนี้ มาตรการหลักทั้ง 4 มาตรการ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาอื่น ๆ ดังนี้

มาตรการหลักที่ 1 มาตรการสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีมาตรการย่อยอีก 11 มาตรการ เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตจากหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ในการแนะนำส่งเสริมและกำกับดูแล สรุปเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ด้านกฎหมาย (มาตรการย่อยที่ 1.1) โดยต้องการให้หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงต่อบุคลากรสหกรณ์ที่เป็นผู้กระทำความผิดและผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบและกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งมาตรการนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับสหกรณ์ เช่น ผลการศึกษาของศิลาพร ไชยสวัสดิ์ และญาดา กาศยปนนท์ (2559) ที่เสนอว่า ควรจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกัน

และปราบปรามผู้บริหารสหกรณ์ขี้โกงและฉ้อโกงให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากบทลงโทษที่มีอยู่ยังมีการกำหนดโทษน้อย และผลการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2560) ที่เสนอว่าควรมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อปรับบทบาทในด้านการกำกับดูแลให้มากขึ้น และมีการกำหนดบทลงโทษที่สอดคล้องกับกรณีไม่มีการปฏิบัติตามการกำกับดูแลดังกล่าว ซึ่งในด้านกฎหมายนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากสหกรณ์มีความเป็นองค์กรธุรกิจ ดังนั้น หากเกิดปัญหาการทุจริต สมควรที่การกำหนดโทษจะเป็นกำหนดโทษทั้งหมด หรือเป็นโทษที่ทั้งองค์กรต้องรับร่วม สอดคล้องกับ Donald R. Cressey (1996) ที่เสนอไว้ว่า องค์กรธุรกิจพิเศษจากบุคคลที่ประกอบขึ้นมาเป็นองค์กร และมันสมเหตุผลมากกว่าที่จะไล่ตามเป็นหมู่คณะ แทนที่จะเป็นบุคคลที่เป็นเพียงตัวแทนขององค์กรคณะที่กระทำผิด ในด้านที่ 2 ด้านการสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ (มาตรการย่อยที่ 2-11) ซึ่งจะเป็นการเสนอมาตรการให้หน่วยงานภาครัฐต้องมีการสร้างและพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งการพัฒนานุเคราะห์ภาครัฐ การสร้างระบบงานเพื่อเชื่อมโยงข้อมูล และการสร้างเครือข่ายเพื่อการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลศึกษาของประวีณา ชะลุย (2549) ที่เสนอว่า ยุทธศาสตร์การป้องกันการทุจริตโดยกระบวนการของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ คือ การร่วมเป็นภาคีการพัฒนาแบบองค์รวม และสอดคล้องกับการกำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารงานที่มีบรรษัทภิบาลในภาคเอกชน ของคณะกรรมการวิสามัญขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (2558) ที่กำหนดมาตรการการเพิ่มแนวร่วมปฏิบัติงานของภาคเอกชนในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการในด้านนี้สะท้อนให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐจะมุ่งเน้นแต่การใช้กฎหมายหรือการสั่งการไม่ได้แล้ว ควรมีการพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมให้มากขึ้น โดยประสานการทำงานกับทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการ ขบวนการสหกรณ์ สื่อมวลชน และสถานศึกษา ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ (2554) ที่เสนอว่า รูปแบบเชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในภาคเอกชนอาจดำเนินการได้โดยการผลักดันให้มีการปรับปรุงกฎ ระเบียบ และวิธีการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งการณรงค์และการให้ความรู้แก่ประชาชนและนักลงทุนทั่วไปเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในภาคเอกชน มาตรการหลักที่ 2 มาตรการสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีมาตรการย่อย 7 มาตรการ ที่มุ่งเน้นให้สหกรณ์การเกษตร เป็นผู้ดำเนินการเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากปัญหาการทุจริต โดยมาตรการย่อยทั้ง 7 มาตรการ สามารถสรุปเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ 1) การสร้างระบบกำกับดูแลของผู้ทำหน้าที่ต่างๆ (มาตรการย่อยที่ 2.1 - 2.4) ซึ่งประกอบไปด้วย สมาชิกสหกรณ์ที่ควรเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ผู้ตรวจสอบกิจการ ที่ควรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติระเบียบภายในสหกรณ์ เพื่อกำกับไม่ให้คณะกรรมการ

ดำเนินงานของสหกรณ์ใช้อำนาจในการออกระเบียบจนอาจเปิดโอกาสให้เกิดการทุจริต และผู้ตรวจสอบภายใน ที่จะคอยตรวจสอบการทำงานของฝ่ายจัดการ และส่งผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการดำเนินการใช้ในการกำกับการทำงานของฝ่ายจัดการได้ สำหรับประเด็นที่ 2 คือ การสร้างระบบตรวจสอบภายใน (มาตรการย่อยที่ 2.5 – 2.7) เป็นการสร้างระบบตรวจสอบโดยการนำ IT มาเป็นเครื่องมือ ซึ่งสอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง โดยเป็นการตรวจสอบทั้งระดับเจ้าของกิจการตรวจสอบการทำงานของผู้แทน (สมาชิกตรวจสอบการบริหารงานของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ) และการตรวจสอบในระดับปฏิบัติงาน (คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายจัดการ) ทั้งนี้ สำหรับมาตรการหลักที่ 2 ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าสหกรณ์เข้าใจว่าตัวสหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการองค์กรที่เป็นลักษณะเดียวกับองค์กรธุรกิจทั่วไป นั่นคือ การบริหารสหกรณ์โดยใช้หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการตรวจสอบภายในและระบบควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีการดำเนินการเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการทุจริตตามแนวทางกำกับดูแลและบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตแบบสากล จึงจะทำให้สหกรณ์มีความเข้มแข็ง สามารถแข่งขันกับองค์กรธุรกิจอื่นได้ในอนาคต

มาตรการหลักที่ 3 มาตรการกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ ระเบียบและจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใส ซึ่งมีมาตรการย่อย 5 มาตรการ ที่มุ่งเน้นให้สหกรณ์การเกษตร เป็นผู้ดำเนินการเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากปัญหาการทุจริตเช่นเดียวกับมาตรการที่ 2 แต่แตกต่างกันตรงที่มาตรการหลักที่ 2 เน้นวิธีการปฏิบัติ ในขณะที่มาตรการหลักที่ 3 เน้นการกำหนดนโยบาย กฎกติกา แผนและช่องทาง (มาตรการย่อยที่ 3.1 – 3.5) ซึ่งมาตรการหลักที่ 3 นี้ สอดคล้องกับการกำหนดมาตรการของคณะกรรมการวิสามัญขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (2558) ที่เสนอให้ภาคธุรกิจกำหนดนโยบายที่จะประกอบธุรกิจด้วยความโปร่งใส มีจรรยาบรรณธุรกิจ เช่น คำประกาศเจตนารมณ์ต่อต้านการทุจริต สำหรับมาตรการนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นสิ่งจำเป็นอีกอย่างหนึ่งที่สหกรณ์การเกษตรต้องดำเนินการ เนื่องจากการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นการแสดงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของผู้บริหาร ซึ่งหากหน่วยงานใดที่ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการป้องกันการทุจริต ก็ย่อมส่งผลยับยั้งการตัดสินใจกระทำผิดของผู้ปฏิบัติงานได้อีกทางหนึ่งด้วย

มาตรการหลักที่ 4 มาตรการสร้างความร่วมมือในขบวนการสหกรณ์เพื่อการป้องกันการการทุจริต ซึ่งมีมาตรการย่อย 4 มาตรการ โดยทั้ง 4 มาตรการย่อย มุ่งเน้นให้ขบวนการสหกรณ์ โดยเฉพาะผู้นำขบวนการสหกรณ์อย่างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เข้ามามีบทบาทในการป้องกันการเกิดปัญหาการทุจริตในขบวนการสหกรณ์ด้วย ทั้งด้านการกำหนดให้มีคณะอนุกรรมการตรวจสอบ เพิ่มเติมจากคณะอนุกรรมการ บริหาร คณะอนุกรรมการส่งเสริม และคณะอนุกรรมการพัฒนา เพื่อสนับสนุนการกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสำหรับสหกรณ์ สมาชิก การกำหนดนโยบายไม่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือติดต่อทางธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ดำเนินการตามแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดี และการอบรมให้ความรู้แก่สหกรณ์สมาชิกและสมาชิกของสหกรณ์

เกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการ หรือลักษณะการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้วในสหกรณ์ต่างๆ รวมทั้ง การจัดตั้งกองทุนคุ้มครองเงินฝากของสมาชิกสหกรณ์ในระดับประเทศด้วย สำหรับมาตรการหลักข้อนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการดีที่สุด หากผู้นำขบวนการสหกรณ์ดังที่กล่าวมา เข้ามามีบทบาทในการป้องกันการทุจริตในสหกรณ์ด้วย นอกเหนือจากการดำเนินการจากฝ่ายรัฐเพียงส่วนเดียว ทั้งนี้ เพื่อให้ในอนาคตขบวนการสหกรณ์จะได้มีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างองค์กรธุรกิจมืออาชีพ เช่นเดียวกับสหกรณ์ในประเทศพัฒนาแล้ว และเมื่อเป็นเช่นนี้ หน่วยงานภาครัฐก็ต้องเตรียมพร้อมที่จะปรับบทบาทตนเองด้วย ซึ่งจะสอดคล้องกับทิศทางการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ต้องการให้ส่วนราชการมีขนาดเล็กลงในอนาคต

ในส่วนของมาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ทั้ง 2 มาตรการหลัก ได้แก่ 1) มาตรการดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามกระบวนการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด และ 2) มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการทุจริต จะเห็นว่า มาตรการทั้ง 2 มาตรการ มีความครอบคลุมตามทฤษฎีการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม คือ มีทั้งการดำเนินการกับผู้กระทำผิด และการเยียวยาผู้เสียหาย ทั้งนี้ ตามมาตรการหลักที่ 1 ที่ค้นพบ สามารถแยกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การดำเนินการกับผู้กระทำผิดโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ (มาตรการย่อยที่ 1.1 - 1.4) ซึ่งก็คือนายทะเบียนสหกรณ์ โดยนายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยทันทีเมื่อตรวจพบ/ได้รับเบาะแสการทุจริตของสหกรณ์ เพื่อหาผู้กระทำความผิดและชดเชยค่าเสียหายคืนสหกรณ์โดยเร็ว กรณีเกิดการทุจริตในสหกรณ์ โดยสหกรณ์เป็นผู้ได้รับความเสียหาย หากสหกรณ์ไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนายทะเบียนสหกรณ์ควรฟ้องคดีแทนสหกรณ์โดยเร็ว หากปัญหาการทุจริตเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้คณะกรรมการฯ หยุดปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว แล้วแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาการทุจริตจนแล้วเสร็จ ซึ่งการดำเนินการที่กล่าวมานี้ เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 มาตรา 22 อยู่แล้ว แต่ที่มีเสนอเพิ่มเติม คือ การให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ประสานงานกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางการเงินของผู้กระทำผิด ซึ่งในขณะนี้ได้มีบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานร่วมกันอยู่แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ในการดำเนินการตามมาตรการส่วนนี้ หากสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว แน่นนอน เกร่งครัดตามหลักการของทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) จะเป็นการป้องกันและป้องปรามการตัดสินใจกระทำผิดได้อีกทางหนึ่ง สำหรับในส่วนที่ 2 คือ การดำเนินการกับผู้กระทำผิดโดยสหกรณ์การเกษตรที่เกิดปัญหาการทุจริต (มาตรการย่อยที่ 1.5 – 1.10) เป็นมาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตที่สหกรณ์การเกษตรเอง ต้องดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์ตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบข้อเท็จจริงทันที เมื่อมีข้อบ่งชี้หรือเบาะแสการทุจริต สหกรณ์ฟ้องดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดภายในกำหนดเวลาจนถึงที่สุด ไม่ไยยุติเมื่อผู้กระทำผิดยอมชดเชยค่าเสียหาย หากผู้เสียหายเป็นสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์ต้อง

ดำเนินการเยียวยาความเสียหาย พร้อมกับการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเพื่อให้ชดเชยต่อไป หากผู้เสียหายเป็น สหกรณ์ สหกรณ์ต้องเร่งดำเนินการจัดทำแผนฟื้นฟูโดยทันที เพื่อดำเนินงานที่ต่อเนื่อง สร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สหกรณ์ต้องชี้แจงให้สมาชิกทราบเมื่อเกิดปัญหาการ ทุจริต และแจ้งความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาจนกว่าจะแล้วเสร็จ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เพื่อให้ การดำเนินการของสหกรณ์ตามมาตรการย่อยที่กล่าวมาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สหกรณ์การเกษตรควรมี การจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างเป็นระบบไว้ล่วงหน้า โดยให้ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการ รับเรื่องจนถึงกระบวนการชี้แจงหรือสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและแผนการแก้ไข ปัญหาอย่างเป็นระบบ สร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ ควรจัดทำตามแนวทางการ แก้ไขปัญหาการทุจริตตามหลักการที่ 4 การค้นพบความเสี่ยงด้านการทุจริต และหลักการที่ 5 การรายงาน การสืบสวนและการแก้ไขด้านการทุจริต ตามแนวทางการกำกับดูแลและการบริหารความเสี่ยงด้านการ ทุจริต ซึ่งสภาวิชาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา 3 แห่ง ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น

สำหรับมาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย มาตรการหลักที่ 2 มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการทุจริต ซึ่งมีมาตรการย่อย 8 มาตรการ สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วนเช่นกัน คือ 1) มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการ ทุจริตที่ดำเนินการ โดยหน่วยงานภาครัฐ (มาตรการย่อยที่ 2.1 – 2.3) มาตรการส่วนนี้เน้นให้หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งก็คือกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่การร่วมกับสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทย และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ในการจัดทำขั้นตอนการ แก้ไขปัญหาการทุจริตและการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการทุจริตของสหกรณ์อย่างเป็นระบบและ ดำเนินการร่วมกัน การจัดให้มีการชี้แจงหรือสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและ แผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบโดยทันที เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งควรให้การสนับสนุนเงินทุนหรือประสานแหล่งเงินทุน หรือแนะนำช่องทางเข้าถึงแหล่งทุน เพื่อให้ สหกรณ์มีเงินทุนในการเยียวยากิจการสหกรณ์ มิให้ต้องหยุดชะงักหรือได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น สำหรับส่วนที่ 2) มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการทุจริตที่ดำเนินการ โดยขบวนการสหกรณ์ (มาตรการย่อยที่ 2.5 – 2.8) ซึ่งหมายถึงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ชุมชุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด รวมถึงสหกรณ์อื่น ๆ ทุกประเภท โดยในส่วนของสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทย และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ควรให้การช่วยเหลือสหกรณ์ หรือสมาชิกสหกรณ์ที่ประสบปัญหาการทุจริต ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด เช่น ให้คำปรึกษาทาง กฎหมาย ประสานแหล่งทุน เพื่อช่วยเหลือสหกรณ์ที่เกิดปัญหาการทุจริต หรือให้การช่วยเหลือ แนะนำหรือ ร่วมในการช่วยเหลือสหกรณ์ที่เกิดปัญหาการทุจริต โดยการสร้างทีมงานที่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการไว้ คอยให้บริการ และในส่วนของสหกรณ์อื่น ๆ ทุกประเภท เมื่อเกิดข่าวการทุจริตในวงการสหกรณ์ สหกรณ์ ทั่วประเทศช่วยกันสื่อสารข้อเท็จจริงและแนวทางแก้ไข ที่หน่วยงานภาครัฐและสหกรณ์ร่วมกันดำเนินการ

ต่อสมาชิกในสหกรณ์ของตนเองหรือประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินการในส่วนนี้ขบวนการสหกรณ์ควรมีการจัดทำแผนไว้ล่วงหน้าเช่นกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในสหกรณ์การเกษตรที่ผู้วิจัยค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนมาตรการต่าง ๆ สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ (มาตรการป้องกันฯ: มาตรการหลักที่ 1) กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ต้องร่วมกันจัดทำโครงการภายใต้แผนงานบูรณาการ (งบประมาณประจำปี) เพื่อสร้างระบบงานสำหรับให้หน่วยงานทั้ง 2 กรม ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ และควรให้ครอบคลุมถึงการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน การสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ระบบ IT) เชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล และการสร้างเครือข่ายหน่วยงานรัฐและขบวนการสหกรณ์เพื่อร่วมกันต่อต้านการทุจริตในสหกรณ์

2. เพื่อสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ (มาตรการป้องกันฯ: มาตรการหลักที่ 2) สหกรณ์การเกษตร ต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบภายใน ต้องจัดให้มีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบระเบียบ นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้สมาชิกเห็นความสำคัญในการเลือกผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ และส่งเสริมให้สมาชิกมีทักษะหรือใช้ระบบ IT ในการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ โดยประสานเข้าร่วมโครงการกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในการนำ Application SmartManage และ Application SmartMember มาใช้ในสหกรณ์

3. เพื่อกำหนดนโยบาย ขอบข่าย ข้อบังคับ ระเบียบและจรรยาบรรณเพื่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใส (มาตรการป้องกันฯ: มาตรการหลักที่ 3) สหกรณ์การเกษตร ต้องศึกษาหาความรู้หรือประสานขอรับความช่วยเหลือจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดทำแนวทางปฏิบัติงานตามหลักการควบคุมภายในที่ดี การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนบริหารความเสี่ยง การกำหนดนโยบายเรื่องการป้องกันการทุจริตในสหกรณ์และการกำหนดแนวทางด้านจรรยาบรรณเพื่อการปฏิบัติงาน

4. เพื่อสร้างความร่วมมือในขบวนการสหกรณ์เพื่อการป้องกันการทุจริต (มาตรการป้องกันฯ: มาตรการหลักที่ 4) สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ควรร่วมกันศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีคณะอนุกรรมการตรวจสอบ เพิ่มเติมจากคณะอนุกรรมการบริหาร คณะอนุกรรมการส่งเสริมและคณะอนุกรรมการพัฒนา เพื่อสนับสนุนการกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสำหรับสหกรณ์สมาชิก รวมทั้ง ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองเงินฝากของสมาชิกสหกรณ์ในระดับประเทศ นอกจากนี้ ควรร่วมกันกำหนดหลักสูตรการอบรม เพื่อให้ความรู้แก่สหกรณ์สมาชิกและสมาชิกของสหกรณ์ เกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการ หรือลักษณะการทุจริต

ที่เกิดขึ้นแล้วในสหกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนร่วมกับขบวนการสหกรณ์กำหนดนโยบายไม่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือติดต่อทางธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ดำเนินการตามแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดี

5. เพื่อให้การดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามกระบวนการทางกฎหมายเป็นไปได้อย่างเคร่งครัด (มาตรการแก้ไข: มาตรการหลักที่ 1) กรมส่งเสริมสหกรณ์ต้องจัดทำแนวทางดำเนินการและซักซ้อมกับผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นรองนายทะเบียนสหกรณ์ (สหกรณ์จังหวัดและผู้อำนวยการสำนักงานสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1 - 2) ให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศในการดำเนินการกับผู้กระทำผิด โดยในแนวทางควรประกอบวิธีดำเนินการที่เป็นขั้นเป็นตอน มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพฤติกรรมการกระทำผิดอย่างชัดเจน เพื่อลดดุลพินิจของรองนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้ง กรมส่งเสริมสหกรณ์ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลสหกรณ์ เหมือนกับประเทศมาเลเซีย เพื่อให้การดำเนินการกับผู้กระทำผิดกระทำได้อย่างรวดเร็วขึ้น ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรทุกแห่งควรจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาคาการทุจริตตามหลักการที่ 4 การค้นพบความเสี่ยงด้านการทุจริต และหลักการที่ 5 การรายงานการสืบสวนและการแก้ไขด้านการทุจริต ตามแนวทางการกำกับดูแลและการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต ซึ่งสภาวิชาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา 3 แห่ง ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น

6. เพื่อการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการทุจริต (มาตรการแก้ไข: มาตรการหลักที่ 2) กรมส่งเสริมสหกรณ์ ควรร่วมกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ในการจัดทำขั้นตอนการแก้ไขปัญหาคาการทุจริตและการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการทุจริตของสหกรณ์ อย่างเป็นระบบ และดำเนินการร่วมกันในรูปของคณะทำงาน ทั้งนี้ ควรมีรายละเอียดที่ครอบคลุม เช่น การเยียวยาบุคคล การเยียวานิติบุคคล แหล่งเงินทุนเพื่อการเยียวยา ตลอดจนวิธีการชี้แจงหรือสื่อสาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบสหกรณ์

7. ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและขบวนการสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยทั้งหมดที่กล่าวมาเกิดขึ้นได้จริง

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2561). *สารสนเทศสหกรณ์ ฉบับ 31 ธันวาคม 2561*. วันที่ค้นข้อมูล 20 กุมภาพันธ์ 2562, เข้าถึงได้จาก <http://office.cpd.go.th/itc/index.php/76-cat-coop/624-cooperative-information-as-of-31-61>
- คณะกรรมการวิสามัญขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ. (2558). *การปฏิรูปมาตรการเสริมสร้างระบบการบริหารงานที่มีธรรมาภิบาล ใน ภาครัฐ*. วันที่ค้นข้อมูล 20 พฤศจิกายน 2560, เข้าถึงได้จาก https://libraparlament.go.th/giventake/content_nrsa2558/d091959-01.pdf
- จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551). *สังคมวิทยาอาชญากรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัท วิพรีนธ์ (1991) จำกัด.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ. (2554). *ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงการธุรกิจเอกชนไทยกับแนวทางแก้ไขและป้องกัน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ประวีณา ชะลุย. (2549). *การนำเสนอยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการชุมชนในการป้องกันการทุจริต*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรชัย ขันดี. (2553). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์*. กรุงเทพฯ: สุเนตรฟิล์ม.
- รุจิพัชร กิตติวิวัฒน์พงศ์ และกนกกรัตน์ ยศไกร. (2559). ความยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(1), 235.
- ศิลาพร ไชสวัสดิ์ และ ญาดา กาศยพนันท์. (2559). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามผู้บริหารสหกรณ์ยกยอทรัพย์และฉ้อโกง*. ม.ป.ท.
- สิริพันธ์ พลรบ. (2555). *หลักความเป็นธรรมทางกฎหมายและกฎหมายทรัพย์สิน (หน่วยที่ 4)*. เอกสารประกอบการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุดสงวน สุธีสร. (2543). *เหยื่ออาชญากรรม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สุดสงวน สุธีสร. (2554). *อาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2560). *การศึกษาหลักเกณฑ์สากลและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลสหกรณ์เพื่อพัฒนากฎหมายสหกรณ์ของไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 22 ธันวาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.fpo.go.th/eresearch/getattachment/2201a7b8-6675-4d26-8e5a-b1af9fb4debc/9112.aspx>
- อุษณา ภัทรมนตรี. (2558). *การตรวจสอบภายในสมัยใหม่ (ฉบับปรับปรุงและพิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.

- Berle, A., & Means, G. (1932). *The Modern Corporation and Private Property*. New York: Macmillan Co.
- Coleman, J. W. (2006). *The Criminal Elite Understanding White Collar Crime*. New York: Worth Publishers.
- Cressey, D. R. (1996). *Insider Trading: Regulation Enforcement and Prevention*. Clark Boardman: Callaghan.
- Global Fraud Report*. (2010). Retrieved January 21, 2019, from <https://eiuperspectives.economist.com/strategy-leadership/global-fraud-report-2009-2010>
- Sutherland, E. H. (1961). *The Nature Impact and Persecution of White-Collar-Crime*. White Collar Crime. N.Y. Holt, Rinehart and Winton.
- Hair, J. F., Black, W. C., & Babin, B. J. (2010). *Multivariate Data Analysis A Global Perspective: Pearson Education*. New Jersey: U.S.A.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper